

НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНІ ЛУЧНІ РОСЛИННІ РЕСУРСИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Хоменко О.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Науковий керівник – Орлова Л.Д., доктор біологічних наук, професор кафедри біології, екології та методики викладання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Потрібно зазначити, що рослинність жодної природної зони не підлягала такому катастрофічному впливу людини, як рослинність луків, особливо за останні 150-200 років, коли зовнішній вигляд цієї ландшафтної зони докорінно змінився. Основні напрямки впливу господарської діяльності людини на степовий травостій пов'язані із такими факторами, як випас худоби, повне знищення цілинної рослинності при оранні, сінокіс, будівництво міст, промислових об'єктів, транспортних магістралей та ін. Наслідками зникнення природного рослинного покриву луків стали висушування ґрунтів та зменшення поверхневого і підземного стоку [6].

Природна рослинність в Україні займає площу близько 18 млн. га (32% загальної території країни). З них майже найбільшу площу займають луки – 6 млн. га. Основні масиви луків зосереджені на Поліссі, в Карпатах і в заплавах великих і середніх річок [5].

Рослинні ресурси – це всі рослинні організми, які ростуть на територіях і акваторіях та використовуються або можуть бути використані для різних потреб суспільства [6].

Фіторізноманітність є найважливішим природним ресурсом лучних травостоїв, глобальним надбанням усього людства і національним надбанням кожної держави. Флористичний склад лучних фітоценозів відноситься до основних показників їх кількісної і якісної оцінки, екологічної продуктивності, стану в державі на сьогоднішній час та на майбутнє [2].

Для лук Українського Полісся Д.Я. Афанасьєв із співавторами наводить 428 видів флори, для лучних біогеоценозів України А.В. Боговін із співавторами – 500 видів [2, 5].

У складі лучних фітоценозів України можна знайти велику кількість ресурсних представників.

Серед виявлених видів лучних фітоценозів Лівобережного Лісостепу України більшість (80%) має кормове значення. Основною кормовою родиною на луках є *Poaceae*, яка включає 94 види (9,1%). За способами використання як корм (у вигляді сіна, пасовищних трав, силосу) вони стоять на першому місці в порівнянні з іншими групами рослин. Скошені *Poaceae* висихають набагато швидше і менше втрачають у своїй кормовій цінності при висушуванні, ніж різнотрав'я. процес їх силосування відбувається без ускладнень, у потрібному напрямку, не переходячи в інші види бродіння [5]. На сьогодні поширений поділ *Poaceae* і представників інших трав'янистих рослин на сінокісні та пасовищні в залежності від ступеня їх стійкості і врожайності при сінокісному та пасовищному використанні травостоїв. До типово пасовищних видів звичайно відносять *Poa pratensis* L., *Festuca rubra* L., види *Agrostis*. Типово укісними вважаються *Bromopsis inermis* (Leys.) Holub, *Phleum pratense* L. та ін. До найбільш поширених кормових злакових представників лучних фітоценозів можна віднести *Phleum pratense* L., *Alopecurus pratensis* L., *Poa pratensis* L.,

Dactylis glomerata L., *Festuca pratensis* L., *Elytrigia repens* L. Nevski, *Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub.

Серед представників родини *Fabaceae* у флорі України виявляється 236 видів. Багато бобових з відмінними кормовими якостями – більшість представників родів *Trifolium*, *Medicago*, *Lotus*, *Onobrychis*, *Lathyrus*, *Vicia* та інші [5].

Кормових бобових на луках значно менше ніж злакових, але вони дуже ціняться через велику поживність для худоби, а також тому, що збагачують ґрунт азотом. Серед представників цієї родини найбільш чисельними є – *Trifolium pratense* L., *T. repens* L., *Medicago sativa* L., *Vicia cracca* L., *Lathyrus pratensis* L., *Lotus ucrainicus* Klok., *Onobrychis viciifolia* Scop., *Genista tinctoria* L., *Melilotus officinalis* (L.) Pall., *M. albus* Medik.

Серед кормових рослин родини *Asteraceae* на луках можна зустріти *Achillea submillefolium* Klok. et Kriytzka, *Leucanthemum vulgare* L., *Centaurea cyanus* L., *Tussilago farfara* L., *Artemisia absinthium* L., *Tanacetum vulgare* L. та ін.

У інших родинях також виявляється багато кормових представників: у родині *Geraniaceae* часто на луках можна виявити *Geranium pratense* L.; *Apiaceae* – *Daucus carota* L.; *Polygonaceae* – *Rumex acetosa* L., *R. confertus* L., *Persicaria bistorta* L.

На більшості лучних фітоценозів зростають представники кормових родин *Cyperaceae* і *Juncaceae*. Це може бути *Schoenoplectus lacustris* L., *Carex vulpina* L., *Carex acuta* L., *Carex vesicaria* L., *Juncus acutiflorus*, *J. bufonius* L., *J. subnodulosus* Schrank та ін. У господарському відношенні ці види являють незначний інтерес, оскільки вони включають представників середньої та низької кормової якості. Певної цінності вони набувають ранньою весною, коли їхні молоді пагони соковиті і поживні, а інші рослини ще не розвинулись, з посиленням мінералізації клітинних оболонок і грубішанням надземних частин їхня якість різко знижується. Задовільні кормові якості мають здебільшого дрібні представники, низьку – крупні та осоки середньої величини. Менше видів, які майже зовсім не поїдаються тваринами [5].

Більше тисячі судинних рослин України мають визнані лікувальні властивості. Близько 60% із них є досить розповсюдженими видами з великими запасами сировини. Інші зростають фрагментарно, або мають обмежений ареал. 40% арсеналу препаратів сучасної медицини виготовляють із рослинної сировини і майже 50% – за її участю [4]. Л.Д. Орлова наводить дані про представників цілющої флори на луках. Вони представлені 266 видами. Це такі: *Althaea officinalis* L., *Polygonum persicaria* L., *Convolvulus arvensis* L., *Melilotus officinalis* L., *Centaurea cyanus* L., *Achillea submillefolium* Klok. Et. Kriytzka, *Verbascum thapsus* L., *Symphytum officinale* L., *Trifolium pratense* L., *Utrica dioica* L., *Linaria vulgaris* Mill., *Daucus carola* L., *Plantago major* L., *Equisetum arvense* L. та багато інших [4].

Досить численною на луках є група медоносних рослин, де дослідниками зафіксовано 168 видів. Серед них *Echium vulgare*, *Myosotis arvensis* (L.) Hill, *Anchusa officinalis* L., *Symphytum officinale*, *Salvia pratensis* L., *Carduus acanthoides* L. та ін. [5].

Велика група рослин (234 види), які зростають на лучних угіддях, має декоративні властивості. Це такі види, як *Hypericum perforatum*, *Origanum vulgare*, *Linaria vulgaris*, *Leucanthemum vulgare* Lam., *Centaurea cyanis* L.,

C. jacea L., *Myosotic arvensis*, *Sedum acre* L. *Stipa capillata*, *Veronica spicata* L. [5].

Значна кількість видів рослин на луках є отруйними для людини і тварин. Найбільш поширеними видами цієї категорії є представники родини *Ranunculaceae*, *Solanaceae*, *Asteraceae*, *Brassicaceae*, *Caryophyllaceae* та ін. Вони ростуть поодинокі, групами і масово. Найбільшу небезпеку отруєння вони становлять при масовому потраплянні в корми і сіно, особливо в генеративний період – бутонізації та квітнування.

На луках ростуть і специфічні за своїм значенням види – ефіроолійні, інсектицидні, медоносні, харчові тощо [5].

Отже, особливістю лучних видів флори є те, що вони можуть мати поліфункціональне значення і використовуватись за кількома напрямками і належати до різних рослинних ресурсів. Проте, для збереження біорізноманітності лучних рослинних ресурсів, високої продуктивності лучних фітоценозів потрібно подальше усестороннє вивчення, раціональне використання і збереження.

Список використаних джерел:

1. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Географія растительного покрова України / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, В.В. Осычнюк, Г.Л. Андриенко. – К.: Наук. думка, 1980.
2. Орлова Л.Д. Систематичний аналіз лучної флори Лівобережного лісостепу України / Л.Д. Орлова // Питання степового лісознавства та лісової рекультивациі земель. – 2014. – №43. – С. 7–13.
3. Орлова Л.Д. Лучний компонент флори в парках м. Полтава / Л.Д. Орлова // Світ медицини та біології. – 2017 – №3. – С. 161–164.
4. Орлова Л.Д. Лучні фітоценози як основа здоров'я нації / Орлова Л.Д., Коваль О.В. // Фізична реабілітація та здоров'я збережувальні технології: реалії і перспективи : матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 9 листопада 2017 р. [гол. ред. Л. М. Рибалко]. – Полтава : ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2017. – С. 87–90.
5. Орлова Л.Д. Біоекологічні особливості лучних фітоценозів Лівобережного Лісостепу України (продуктивність та раціональне використання) : монографія / Л.Д. Орлова. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 278 с.
6. Олійник Я.Б. Основи екології: підручник / Я.Б. Олійник, П.Г. Шищенко, О.П. Гавриленко. – К.: Знання, 2012. – 558 с.

ВПЛИВ БІОФЛАВАНІДІВ ВІВСА ПОСІВНОГО НА ФУНКЦІОНАЛЬНУ АКТИВНІСТЬ ЕНЗИМІВ СИСТЕМИ АНТИОКСИДАНТНОГО ЗАХИСТУ В ТКАНИНАХ ГУСЕЙ

Хомутовський В.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник – Яковійчук О.В., асистент кафедри неорганічної хімії та хімічної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Перебіг реакцій анаеробної й аеробної фаз розщеплення вуглеводнів, а також окисно-відновних процесів у дихальному ланцюгу мітохондрій, призводить до утворення основної кількості активних форм Оксигену. Вільнорадикальні реакції перекисного окиснення ліпідів, які постійно відбуваються в усіх клітинах живих організмів, є вкрай важливими для